

İpsiz Recep (1855-1928)

Kuva-yı Milliye'nin önemli milis liderlerinden olan İpsiz Recep'in 1862 yılında Rize'de doğduğu ifade edilse de yaşlarının beyanlarına göre onun doğum tarihi 1855'tir. Sülale adı "Abdullah Emirlioğlu"dur. Hüseyin Bey ve Cemile Hanım'ın dört çocuğunun ikincisidir. Kabadayı, mücadeleci ve dinine bağlı bir şahsiyet olarak bilinirdi. Ayrıca nişancılığının iyi olduğu ve yoksullara her daim yardım ettiğine dair bilgiler mevcuttur. "İpsiz" lakabıyla ilgili farklı anlatımlar vardır. En yaygın olanı, Rize'deki malını satıp bir kısmını cezaevinde sıkıntı çeken arkadaşlarına, kalan kısmını da camiye hibe ettiği ve bu nedenle malı mülkü kalmadığından kendisine bu lakabın takıldığıdır. Bu lakap dışında özellikle Milli Mücadele yıllarında yaşının büyüklüğü nedeniyle kendisi daha çok "emice" diye anılmıştır.

İpsiz Recep ve arkadaşları (ortada oturan İpsiz Recep)

I. Dünya Savaşı öncesinde Rizelilerin yoğun olarak çalışmaya gittiği Rusya'nın muhtelif yerlerine deniz ticareti ve yolcu taşımacılığı yaptı. Ayrıca kaçakçılık ve korsanlık faaliyetlerinde bulundu. Ermenilerin çetecilik faaliyetlerini yoğunlaştırdığı yıllarda, Rusya'dan Osmanlı'ya getirdiği kaçak yolcuların arasında Ermeni komitacılar bulunuyordu. Ermenilerin verdiği zararların kendisine söylenmesi üzerine hatasını anlayarak daha sonra takasına aldığı birtakım Ermeni komitacıları öldürdü. İhbar edilmesi üzerine Batum'da bulunduğu sırada tutuklandı ve mahkûm edilerek Sibiry'a da bir hapisaneyeye gönderildi. Hapishanede kaldığı dönem boyunca taş ocaklarında çalıştırıldı. 1917 yılında firar etti ve Rize'ye geldi. Geldiği tarihte Rize, Rus işgali altındaydı. Burada halkı korumak ve Ruslar hakkında bilgi toplamak için kurulmuş olan Kurtuluş Komitesi'ne katıldı. 3 Mart 1918 günü imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması gereği Ruslar Batum'u terketmeyince, bölgeyi Ruslardan almak için sevk edilen askeri birliklerin beraberindeki gönüllüler içerisinde yer aldı.

Rus işgali döneminde Rize sahilinde 250 tonluk bir Rus yelkenlisi karaya oturmuştu. Recep Reis bunu yüzdürmeyi başardı ve gemiyi sahiplendi (Batum'dan erzak yüklü bir gemiyi kaçırdığı da iddia edilmektedir). Bu gemiyle Zonguldak'tan İstanbul'a kömür nakliye işleri yapmaya başladı. Bu ticaret, 1920 yılı başlarında geminin Kefken açıklarında batmasına kadar devam etti. Geminin batması üzerine adamları ile sahile çıkan Recep Reis bu bölgeye yerleşti. Ardından arkadaşları ile Kefken açıklarından geçen gemileri soymaya ve bölgede eşkıyalık yapmaya başladı. Kendisine katılan hemşerileri ile birlikte çetesinin gücü gün geçtikçe arttı. Bu faaliyetlerinden dolayı İstanbul Hükümeti

tarafından gıyabında yargılandı ve idama mahkûm edildi.

Bahsi geçen olayların yaşandığı yıllar I. Dünya Savaşı sonrasındır. Yurdun dört bir yanı işgal edilmeye başlanmıştı ve azınlıklar Müslümanlara karşı çetecilik faaliyetlerini yoğunlaştırmıştı. Rum çetelerinin yoğun faaliyette bulunduğu bölgelerden biri İstanbul-Kocaeli bölgesiydi. Bu durum Mondros Mütarekesi'nden sonra İstanbul'da başlayan Kuva-yı Milliye hareketinin kısa zamanda İzmit bölgesine yayılmasına neden oldu.

O günlerde Recep Reis, Kefken'den İstanbul'a geçti. Çeşme Meydanı'nda kahvede otururken, M.M. Örgütü'nün önemli isimlerinden Harbiye Nezaretinde görevli Yüzbaşı Ziya Bey yanına gelerek kendisiyle konuşmak istedi. İstanbul'da özellikle de Sarıyer muhitinde dehşet saçan Rum çeteleriyle mücadele etmesi için ricada bulundu. Recep Reis teklifi kabul etti. Çevrede bulunan arkadaşlarını topladı. Rize'deki tanıdıklarına haber gönderdi ve kısa sürede bir müfreze kurdu. Ardından Rum ve Ermeni çeteleriyle mücadeleye başladı. Sarıyer'de teşekkül eden bir Rum çetesi Uskumruköy ile Bahçeköy arasında sıkıştırıldı ve hepsi öldürüldü. Bu baskın Recep Reis'in müfrezesinin adını duyurduğu ilk hadise oldu. Takip eden günlerde de azınlık çetelerine yönelik baskınlar devam etti. Boğaz'da bir lokantada yemek yediği tespit edilen Andon Çetesi ortadan kaldırıldı. Kartal'da ve yine İstanbul'un Anadolu yakasında yer alan Paşaköy'de bulunan iki Rum çetesinin üyeleri öldürüldü. Çetelere karşı yürütülen mücadele işgal kuvvetlerine karşı da yürütülüyordu. Bazen münferit bazen de toplu bir şekilde işgal gücü askerlerine karşı eylemler yapıldı. Faaliyetleri nedeniyle İngilizler tarafından her yerde aranması üzerine Kefken'e geçi.

Recep Reis'in Milli Mücadele'ye katılmasında Süvari Kaymakamı Âtîf ile Doktor Yüzbaşı Raif Beylerin önemli bir yeri oldu. Kuvâ-yı Milliye, Recep Reis'in katılmasıyla birlikte Batı Karadeniz kıyılarında ve bu kıyıya yakın iç kesimlerde önemli ölçüde söz sahibi oldu. Recep Reis, 1920 yılı Aralık ayında Şile'ye görevlendirildi. Reis, Karakol Cemiyeti'nin bir üyesi yaptı. Bir süre sonra Cemiyet, Marmara Bölgesindeki kuvvetlerini mıntikalara ayırdı. Bu görevlendirme sonucunda İpsiz Recep Kefken'e kumandan oldu. Recep Reis müfrezesini daha da güçlendirmek için Rize'de bulunan Mataracı Mehmet Efendi'ye haber gönderdi ve gönüllü toplamasını istedi. Gerek bu gönüllüler gerekse Rize Valisi Ahmet Faik Bey'in Ankara'dan aldığı izinle Milli Mücadele'ye katılması için hapisneden çıkardığı 600 kişinin bir bölümü Recep Reis'e katıldı.

Bölgedeki gücü iyice artan Reis, Kefken'de açıktan geçen düşman ülke gemilerine ve düşman ülkelere yük taşıyan yerli gemilere el koymaya başladı. Öte yandan Rum çetelerine karşı mücadelede de devam etti. Durumdan rahatsız olan İngilizler sorunu çözmek için Damat Ferit Hükümetinden Recep Reisi yakalaması ve müfrezesini ortadan kaldırması için baskıda bulundular. İstanbul Hükümeti duruma müdahale etmesi için Kemal Reis Gambotu'nu Kefken Adası'na gönder. Gambottan birkaç subay ve bir kısım asker adaya çıkarak Recep Reis'le görüştü. Reis'in vatanperver biri olduğunu gören topçu komutanı İbrahim Bey, ona ve müfrezesine zarar verecek atışlarda bulunmadı Gambottan Haliç Komodorluğuna bir mesaj çekilerek geminin toplarının arızalandığı, projektörünün kırıldığı ve havanın kararması üzerine çekilmek zorunda kalındığı bildirildi. Recep Reis'in kasıtlı olarak yakalanmadığını anlayan Damat Ferit Hükümeti, Gambot subaylarını Divân-ı Harbe vererek aylarca süründürdü. Hükümet, Kefken Adası'nda bulunan İpsiz Recep ile Laz Şerif'in yakalanması için başkaca tedbirler almışsa da amacına ulaşamadı.

Recep Reis, daha sonra Kefken'in doğusunda bulunan Karasu bölgesine yerleşti. Adamlarını bölgeye dağıtarak altı ve on kişilik karakollar kurdu. Bölgede sadece Ermeni ve Rum çetelerle değil, isyancı Abazalarla da mücadele etti. Müfrezesi, "Orhangazi Müfrezesi" olarak anıldı. Düzenli ordunun kurulmasının ardından İpsiz Recep ve milisleri orduya katıldı. Ancak Reis, ilk başta düzenli ordu emrine girmeye yanaşmadı Kastamonu ve Havalisi Komutanı Muhittin

(Akyüz) Paşa kendisine 2 Kasım 1920 tarihinde bir mektup gönderdi. Bu mektupta düzenli ordu hizmetine girmesi ve Düzce Kumandanı Yüzbaşı Edip Bey'e bağlanması istendi. Düzenli orduyu katılmayı kabul eden Recep Reis yalnız Edip Bey'in emrinde olmak istemedi. Bunun üzerine kendisi Bolu Mıntıka Kumandanı Osman Bey'in emrine verildi. Alay haline gelen kuvvetleriyle, Mekece köyüne giderek cephe emrinde çalışmaya başladı. Müfrezesi, Kocaeli grubuna bağlandı ve Aziz Kaptan milisleriyle birlikte "Kocaeli Taburu"nu oluşturdu.

Milli Mücadele boyunca kendisine verilen görevleri yerine getirmek için büyük çaba sarf etti. 8 Haziran 1920 günü Fransızlar tarafından işgal edilen Ereğli'nin kurtarılmasında müfrezesi büyük başarı gösterdi. İkinci İnönü Savaşı sırasında Kandıra'da bulunan Yunan Tugayı'nın İnönü hattındaki diğer kuvvetlerle birleşmesini önleme emrini diğer müfrezelerle birlikte başarıyla yerine getirdi. Daha sonra Yunanlıların İzmit'ten atılmasında büyük fayda sağladı. Yine Milli Mücadele boyunca İstanbul'dan Ankara'ya gizlice geçen zevata yardımcı oldu. Sadece kişilerin geçişinde değil, İstanbul'dan Anadolu'ya silah sevkiyatında da önemli hizmetlerde bulundu.

Recep Reis'e Büyük Millet Meclisi adına tezkere verme yetkisi de verildi. Bu yetkiye Milli Mücadele sonrasında kendisi ile birlikte savaşan adamlarından mükellefiyetlerini tamamlayanlara tezkere verdi (Ancak bu tezkerelerin bazıları askerlik şubeleri tarafından kabul görmemiş ve bu şahıslar askere gitmek zorunda kalmıştır). Müfrezede bulunan pek çok kaçak ve suçlu, Recep Reis'e katılarak Milli Mücadele'ye ciddi katkılar sağlamıştır. Ancak eski alışkanlıkların etkisiyle hareket edenler de yok değildi. Ayrıca Recep Reis'in sayısı gün geçtikçe artan müfrezesini doyurabilmek için bazen zorla zenginlerden para ya da mal alması da eleştiriliyordu. Tüm bunlar Milli Mücadele'ye büyük hizmetler vermiş Reis ve adamlarının zaman zaman kötü anılmalarına neden oldu. Recep Reis'e katılmak için Rize'deki hapishaneden çıkarılan mahkûmlardan bazılarının yolda eşkıyalık yaptıklarına dair haberler duyuldu. Bunu engellemek için Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine çekilen telgrafta, "*Recep Reis kuvvetlerine iltihak için çeşitli yerlerden gelen gönüllülerin öteye beriye sarkıntılık etmelerinin önlenmesi*" arz edilmişti. Bartın, Ereğli, Cide ve çevrelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle, gönüllülerin sıkı bir düzen içerisinde ve asker kontrolünde Recep Reis'in müfrezesine katılmaları sağlandı.

Milli Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasından sonra Mustafa Kemal Paşa, Recep Reis'i Ankara'ya çağırıldı. Paşa, kendisine verilen her emri yerine getirmek için canla başla mücadele eden bu milis liderini Ankara'da iyi bir şekilde karşıladı. Kendisine "Emice" diye hitap ederek, ona iltifatta bulundu.

Savaştan sonra müfrezede bulunanların bir kısmı Rize'ye bir kısmı da İstanbul'a döndü. Bazıları da Karasu ve civarında Rumlardan boşalan mülklere yerleştirildi. Recep Reis önce Kızılcık köyünde kendisine tahsis edilen araziye yerleşti. Daha sonra denize kıyısı olan Yenimahalle'ye taşındı. Ölümüne değin burada yaşadı. 11 Haziran 1928 tarihinde vefat etti ve Karasu Ulu Cami yanında bulunan mezarlığa defnedildi. Recep Reis, Milli Mücadele'deki hizmetlerinden dolayı TBMM tarafından Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edildi. Savaş sonrası yazılmış çeşitli belgelerde "Milis Kumandanı", "Milis Yüzbaşı", "Milis Süvari Yüzbaşı", "İhtiyat Milis Mülâzım (teğmen)" gibi rütbe ve unvanlarla anıldı.

Sinan BAŞARAN

KAYNAKÇA

Alemdar, 31 Kanunuevvel 1336 (Aralık 1920).

APAK, Rahmi, **İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1990.

BİRİNCİ, İhsan, "Millî Mücadele'de Büyük Başarılar Kazanan İpsiz Recep Çetesi", **Hayat Tarih Mecmuası**, C II, S 10, 1966, s.70-77.

CAN, Fahri, "Birinci Dünya Harbinden Sonra İlk Millî Kuvvet Nasıl Kuruldu", **Hatıralar, Vesikalar, Resimlerle Yakın Tarihimiz**, C II, S 14, İstanbul 1962, s.28-29.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Dâhiliye Nezâreti Emniyet-i Umûmiyye Müdiriyeti Asayiş Kalemî (DH.EUM.AYŞ), Dosya No: 31, Gömlek No:11.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), DH.EUM.AYŞ. Dosya No: 35, Gömlek No:15

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), DH.EUM.AYŞ. Dosya No: 41, Gömlek No: 3

GÜVELİÖĞLU, İshak Güven, **Kuvâ-yi Milliye'nin Rizeli Emicesi İpsiz Recep**, Kaktüs Yayınları, İstanbul 2010.

Haftalık Mecmua, Sayı 117, Teşrinievvel (Ekim) 1927.

Haftalık Mecmua, Sayı 123, 21 Teşrinisani (Kasım) 1927.

KAZMAZ, Süleyman, **Millî Mücadele'de İpsiz Recep ve Rizeli Gönüllüler**, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtım Vakfı Yayınları, Ankara 2008.

KENBER, Lütfi Arif, "Millî Mücadele'de İlk Kurşun", **Dün ve Bugün**, S 5, 1955, s.24-25.

ÖZEL, Sabahattin, **Kocaeli ve Sakarya İllerinde Millî Mücadele**, İstanbul 1987.

SARIKOYUNCU, Ali, **Millî Mücadele'de Zonguldak ve Havalisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

SERTOĞLU, Murat, "Karadeniz Fırtınası İpsiz Recep", **Tercüman**, (yazı dizisi) 22, 29 Kasım, 5-6 Aralık 1970.

SOFUOĞLU, Adnan, **Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu 1919-1921**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994.

TBMM Zabıt Ceridesi, C. 17, Dönem 2, İçtima 94, Oturum 1, 5 Nisan 1341 (1925).

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ipsiz-recep-1855-1928/?pdf=3581> adresinden erişilmiştir